



Raziskava o Poljanski cesti je ugledala luč javnosti
Foto: Kaja Brezočnik

Teklo je leto 2021

Zbirka elektronskih novic Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje,
združenja za izobraževanje in družbeno vključenost

Ljubljana, januar 2022

Teklo je leto 2021

Zbirka elektronskih novic Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje

Urejanje: Dušana Findeisen

Oblikovanje: Urška Telban

Lektoriranje: Alijana Šantej, Urška Telban

Izdala: Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje,
združenje za izobraževanje in družbeno vključenost

Poljanska cesta 6, SI-1000 Ljubljana

Tisk: Pancopy Printstudio Silvan Dan Pančur s. p., Ljubljana

Naklada: 8 izvodov

Teklo je leto 2021
Zbirka elektronskih novic Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje,
združenja za izobraževanje in družbeno vključenost

Ljubljana, januar 2022

Dragi bralci,

na pragu leta 2022 ne moremo mimo dejstva, da so nastale velike družbene spremembe. Mimo dejstva, da so okoliščine našega delovanja, neformalnega izobraževanja starejših, spremenljive, nestabilne, prav tako ne moremo. Tega, da se krha zaupanje v družbi, da občasno nasedemo na čereh srednjeveškega enoumja, prav tako ni moč zaobiti. Takšna je stvarnost, iz katere izhajamo.

Marsikaj smo že doživeli v teh skoraj 40-ih letih, kar obstoja Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, marsikaj smo tudi premagali in to nas navdaja z optimizmom. Moč nam daje "gotovost preživetega", kot bi dejala Marguerite Yourcenar. Opogumlja nas vaše zavedanje, da je univerza pomembna za vaše življenje, da spoštujete, da lahko prenašate znanje drug na drugega, da lahko ohranjamo človečnost: jezik sporazumevanja, kulturo, strpnost do drugačnega mišljenja in delovanja, razumevanje čustev, ki se ob spremembah budijo; da smo lahko priča tudi prelomnim dosežkom naših študentov. *Iščemo in odkrivamo nove poti, kot vedno, skupaj z vami.*

Pred vami je zbirka novic *Teklo je leto 2021*. Govori o vaših dosežkih in dosežkih mreže Slovenska UTŽO, pa tudi o dosežkih drugih domačih in tujih organizacij. Govori o številnih konferencah, ki smo se jih udeležili kot ključni govorniki, da smo tam preverjali naša spoznanja in zagovarjali naša načela: pravico do izobraževanja in sodelovanja v družbi, enakost spolov in generacij, načelo družbene pravičnosti za vse.

Zbirko posvečamo vam, starejšim študentom in študentkam, mentorjem in mentoricam, vodstvu univerz, novinarjem in novinarkam, raziskovalcem in raziskovalkam, študentom in študentkam fakultet. V tem letu smo med drugim pod močnim vplivom projekta TAG, kjer govorimo o starejših ženskah, njihovem izobraževanju, o spolno nevtralnem jeziku ... kot ste že opazili v prejšnjih stavkih.

Na pragu leta 2022 smo v mislih z vami. Ostanite vedoželjni, kajti to je pot v svobodo. Bodite zdravi, bodite zgled.

Dušana Findeisen
urednica

*Vsaj občasno uporablja internet 20 % starejših od 75 let
v nasprotju z 98 % mladih v starosti od 16 do 29 let.
(FRA report)*



Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Redko odhajate zdoma? Pokličite nas na Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje, na telefonsko številko 01 433 20 90. Priložnost je mamljiva, a tudi minljiva

Dreamlike Neighbourhood (slov. Sanjska soseska) je projekt za vas, ki ste stari nad 65 let, ste končali srednjo šolo ali več in stanujete v bližini Poljanske ceste, lahko pa tudi v stari Ljubljani, na Prulah, v Trnovem, v bližini Nebotičnika, skratka v centru mesta. Namenili smo ga vam, ki uporabljate računalnik ali pametni telefon in imate vsaj temeljne računalniške spretnosti. V več evropskih državah bomo v soseskah ustvarili povezave med starejšimi. V Sloveniji bodo te povezave temeljile na umetnosti, spoznavanju umetnosti in umetniškem izražanju. Še prav posebej bomo veseli sodelovanja vas, ki morda redko odhajate zdoma. O čem bo tekla beseda? Sprva vas bomo poprosili, da se predstavite, da razmišljate, česa bi si v svoji soseski želeli, če bi bilo mogoče razmišljati o spremembah. To bo navsezadnje sanjska soseska, mar ne!? Temu bo sledilo vse drugo. Pokličite nas na Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje, na telefonsko številko 01 433 20 90, najkasneje do 15. marca 2021.

Gradnik skupnosti je medsebojno zaupanje. Prvi spletni posvet Mreže UTŽO Ljubljana, 18. februar 2021

Kako delovati ustvarjalno in psihološko obvladovati epidemijo, ta prvi spletni posvet v nizu posvetov Mreže SUTŽO smo posvetili značilnostim in pomenu neformalnih skupnosti. V mrežah vsi zadovoljujejo svoje potrebe in interese in seveda tiste, ki jih prepoznajo kot *skupne*. Gradnik skupnosti je - to dobro vemo - *medsebojno zaupanje*. Prevladovanje neformalnih skupnosti so napovedali mnogi: že v 70-ih letih Peter Drucker, kasneje Jeremy Riffkin, pa tudi Ivan Illich v svojem delu Razšolana družba. Institucije porabijo veliko energije za vzdrževanje sebe, mreže se posvečajo predvsem vsebinam svojega delovanja! Profesorica Ana Krajnc, predsednica Mreže SUTŽO, ki je srečanje vodila, je nato poudarila pomen mentorjev v procesu digitalizacije izobraževanja starejših. Prepoznali so ga tudi udeleženci posveta. Posveta se je udeležilo 32 predstavnikov univerz za tretje življenjsko obdobje. Bila je to priložnost za izmenjavo najbolj svežih izkušenj z izobraževanjem na daljavo in seveda medsebojno učenje.



Študijska skupina slikarstva, mentorica Nives Palmić. Kolaža likovnih stvaritev, 2020.

Likovnega ustvarjanja se učijo na daljavo. Bi se jim pridružili?

UTŽO Ljubljana, študijsko leto 2020/21

V študijski skupini slikarstva (mentorica akad. slikarka Nives Palmić) je odločitev padla. Če ne gre drugače, pa na daljavo! Mentorica pripoveduje: »Po elektronski pošti študentom pošiljam naloge, ki vsebujejo pisno razlago in slikovne primere. Študenti jih opravijo in vrnejo v analizo. Moja naloga je, da študente spodbudim, jih motiviram za nadaljnje delo. S člani skupine sem nenehno v stiku, pripravljena sem jim svetovati, jim razložiti, kar je potrebno. Pogovorimo se o marsičem, o težavnosti nalog, o tem, kaj jim je všeč, kaj jim je zanimivo, kaj jih navdihuje ali jim morda povzroča težave. Nimamo strogo določenih rokov za dokončanje nalog, saj ima vsakdo svoj osebni ritem; nekateri so hitri in temperamentni, drugi raje delajo poglobljeno. Program ni zakoličen. Nasprotno, lahko ga obogatimo z marsičem, denimo s prispevki o slikarjih. Menim, da je spoznavanje pomembnih umetnic in umetnikov v zgodovini slikarstva velike vrednosti, saj nam bogati »vizualni kapital«, krepki likovno zaznavanje in izraznost. Ko smo denimo risali tihožitja, so spoznali Jeana Baptista Siméona Chardina in njegovo delo. V decembru so od mene prejeli kolaž, skupinski povzetek njihovih del. Moč skupine je pomembna! Tovrstni študij res ni enak študiju v živo, a ohranja skupnost, spoznavanje in izraznost študentov.«



Posvet Hibridno izobraževanje v času pandemije in po njej. Virus nas je pognal iz fizične realnosti v virtualni svet

Ljubljana, 12. januar 2021, po spletu

Na spletnem posvetu MIZŠ in SAZU *Hibridno izobraževanje v času pandemije in po njej* je v imenu SUTŽO sodelovala njena predsednica prof. dr. Ana Krajnc. Spoznanja? Virus nas je pognal iz fizične realnosti v virtualni svet, tja, kjer že živimo. V dveh mesecih se je namreč digitaliziralo več podjetij in ustanov kot v vsem desetletju pred tem. Kako smo pripravljeni na digitalizacijo? Mladi naj bi bili digitalni mojstri nove tehnologije, starejši, ki so družbeno izključeni, zaostajajo. Čudi podatek, da dijak v času štiriletnega šolanja preživi le 0,49 % šolskih ur v pridobivanju digitalnih spretnosti (gospodinjstvu jih denimo pripade 0,48 %). IKT spretnosti mladi pridobivajo sami, zunaj šole. Po drugi strani pa so bili družbeni sistemi prisiljeni digitalizirati svoje delovanje (e-zemljiška knjiga, e-bančništvo, e-javna uprava, e-zdravje, ki zdaj nastaja, vse drastično nižja stroške delovanja). Zavedamo se, da je nova tehnologija zdaj edina pot v demokratizacijo izobraževanja, kjer ni lastnika znanja. Vsakdo lahko na spletu poišče, kar potrebuje, kar ga zanima, seveda, če je digitalno pismen; če pozna digitalno tehnologijo, pa tudi, če ima osebne kompetence, ki izhajajo iz splošne izobrazbe, če ima vzpostavljene miselne funkcije za iskanje in zbiranje virov učenja v vesolju znanja. Prispevki na posvetu o hibridnem izobraževanju so bili na temo načinov širjenja digitalne pismenosti, didaktike digitalnega izobraževanja. Sodelovali so Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU), Andragoški center Slovenije (ACS), Akademsko in raziskovalna mreža Slovenije (ARNES),

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Slovenska digitalna koalicija (SDK), Pedagoški inštitut. (Vir: Ana Krajnc)



Kmalu niz predavanj in razprav z vami o disleksiji. Šola za starše in učitelje bo!

Ljubljana, 4. januar 2021, po spletu

Sestali so se snovalci spletnega niza predavanj in razprav o disleksiji in oblikovali vsebino Šole za starše in učitelje: seznanimo se z disleksijo, nevroznanost o pojavu disleksije, pričakovanja okolja in njegov vpliv na osebe z disleksijo, gradnja samopodobe kot pogoj za uspeh, pozabimo na tekmovalnost, obvladovanje serije in diskalkulij. Udeleženci srečanja so navedli dobre primere potrjevanja prednosti oseb z disleksijo; podjetja, kjer prisluhnejo zamislim mladim z disleksijo (mag. Marija Velikonja), vključevanje mladih v kakšen skupinski šport, druženje z domačo živaljo, ki človeka sprejme takšnega, kot je. Samozavest se pridobiva, če otroci lahko svobodno iščejo in odkrivajo. Vlogi staršev in predvsem starih staršev pri gradnji samopodobe se bodo posvetili v tej šoli. Starši so pogosto preobremenjeni, nestrpni, stari starši so pripravljeni posvetiti čas in pozornost *odnosu* z mladimi z disleksijo. Za njih so pomembni konteksti; v nekaterih se samozavest okrepi, v drugih ne (dr. Vesna Radonjić Miholič). Disleksija ne popusti nikoli, v pozni odraslosti se nekatere njene plati celo okrepijo, ker je "kontekstov" manj in delno tudi zato, ker obrambni mehanizmi slabijo in s tem se težave krepijo (prof. dr. Ana Krajnc). Nekdo, ki je skozi življenje že kompenziral svoje težave, jih zdaj znova doživlja; znova izpušča črke, ne zagleda tipkarskih napak ipd. Srečanje je moderirala andragoginja mag. Petra Bališ, predstojnica Inštituta za disleksijo.



Sestali so se člani slovenske EAPN. Socialno državo je treba braniti na vsakem koraku

Ljubljana, 15. februar 2021, po spletu

Evropska mreža proti revščini (EAPN) ima svojo nacionalno podružnico v Sloveniji. S svojimi pogledi na revščino, z možnostmi vključevanja v družbo, se ji je pridružila Slovenska UTŽO preprosto zato, ker je revščina razpršen pojav, ki ga moramo reševati vsi. Revščina in

prekarnost se v tem času krepi. Tisti, ki so dovolj izobraženi, usposobljeni ali kako drugače privilegirani, se uspešneje spoprijemajo s težavami. Drugi spet ostajajo zadaj. Je pa pandemijska kriza tudi čas, ko je treba še bolj kot sicer *braniti socialno državo*, kar je dolžnost slehernega med nami. Člani mreže prihajajo iz različnih nevladnih in javnih organizacij, skupno pa jim je eno: spremljati evolucijo v slovenskem prostoru. Sprejemati odločitve, pomagati, da bi bilo stanje vzdržno. Slovenska UTŽO se je mreži pridružila na temo vprašanj starejših. V času predsedovanja Slovenije bodo obravnavali naslednja vprašanja: neustreznost metodologij, s katerimi se določa minimalna košarica dobrin, ki jih potrebujemo za preživetje. Toda, kaj je preživetje danes? Je to res zgolj hrana? Je košarica podobna za posameznike, družine, starejše? Kakšno je stanje mladih na trgu dela v času, ko plača, socialni transferji, pokojnine postajajo podobni? Kaj pomeni staranje doma in kakšni ukrepi so potrebni? Problematika žensk žrtev nasilja, ki se morajo postaviti na trg dela. Prikrajšanost nevladnih organizacij. Sestanka se je udeležila dr. Dušana Findeisen.



Žariščna skupina

O potrebah v izobraževanju odraslih. Tudi izobraževalci so odrasli in jih imajo **23. februar 2021, po spletu**

V organizaciji *Ljudske univerze v Ajdovščini* so se v žariščnih skupinah zbrali izobraževalci iz različnih okolij, iz Andragoškega centra Slovenije, Biotehniške fakultete, Univerze na Primorskem, Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje, ICRA, BIC Ljubljana, Ljudske univerze Radovljica itd. Kakšne lastnosti morajo izobraževalci imeti? Morajo biti avtentični/kongruentni, učeči se, imeti morajo zmožnost prebujanja čustev, empatičnost seveda, morajo jih veseliti ljudje, razumeti morajo socialni čas in prostor. Povzeto povedano gre za skupne lastnosti, kot so odprtost za izkušnje (ekstravertnost), skrbnost, prijetnost. Naj ne bodo nevrotični, hitre jeze itd.! Osebnostne lastnosti so razmeroma stabilne, zrcalijo naše značilne vzorce mišljenja, čutenja, obnašanja ... Ko analiziramo potrebe izobraževalcev odraslih, nas zanimajo oni in nas zanima stanje v družbi, slutnja potreb, ki bodo šele nastale. Njih je treba anticipirati. Velike, nenehno velike, so tudi potrebe po razvijanju kompetenc glede na ciljne skupine, cilje in kontekst izobraževanja.



Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Vrstijo se srečanja po spletu in nastajajo temeljna besedila v evropskih projektih **Slovenske UTŽO in partnerjev** **Ljubljana, 20. februar 2021**

Vsi projekti so namenjeni boljšanju razumevanja starejših in njihovega življenja. V *Funmilies* bomo razvili oblike medgeneracijskega športa, razširili bomo dožemanje športa (zdravje,

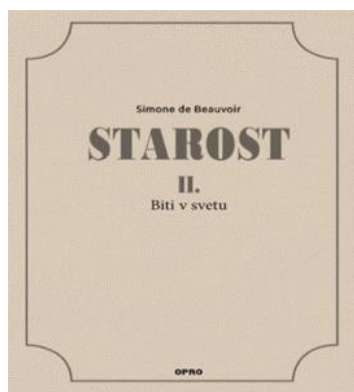
druženje, sodelovanje, tekmovalnost, pripadnost). SUTŽO so zaupali razvoj raziskave, naredili smo anketne vprašalnike, izdelali filozofijo športa (koncepte). V *Dreamlike Neighbourhood* varno stopamo pod vodstvom Queraum-a, avstrijske raziskovalne agencije. Razvili bomo mrežo medsebojnih odnosov in medsebojne pomoči starejših od 65 let, in sicer na temelju kulture in umetnosti. V *True To Age, True To Gender* se presenečeni ukvarjamo s programiranjem izobraževanja in opolnomočenja starejših žensk, z jezikom žensk, odnosi z moškimi itd. Razumeli bomo, od kod čustvo sramu starejših žensk glede lastnega telesa, odkrivali bomo ženske, ki so nam omogočile, da danes živimo bolj enakovredno življenje. Uprli se bomo žalitvam in neznosnemu reduciranju ženskega bitja na čevlje, torbice, na vrednost teh predmetov. »In to naj bo ženska?« se bomo vprašali, tako kot se je vprašal Primo Levy: »Ali je to človek?« V *Learners* Motz nadaljujemo z aspekti funkcionalne pismenosti (številnostjo) starejših, saj vemo, da kar 13 % starejših od 65 let ni končalo osnovne šole! V projektu *GGA, Keep going, reach goals, get an award*, bomo za prostovoljstvo poskušali navdušiti tiste, ki ga doslej niso bili vajeni. Projekt *DAICE, Digital Approaches for Intergenerational Cultural Education*, vodijo kolegi s Hrvaške. Projekt partnerji posvečajo rabi digitalnih naprav in ustvarjanju digitalnih vsebin v izobraževanju za tretje življenjsko obdobje ter izobraževanju odraslih nasploh. Poudarek projekta je na kulturnih in ustvarjalno izraznih dejavnostih v partnerskih organizacijah.

Sosvet za tretje življenjsko obdobje pri Statističnem uradu RS

Ljubljana, 25. februar 2021, po spletu

Pri Statističnem uradu Republike Slovenije (SURS) že deluje 20 sosvetov, posvetovalnih teles, v katerih sodeluje 300 strokovnjakov z različnih področij. Letos se jim pridružuje *Statistični sosvet za tretje življenjsko obdobje*, v katerem sodelujejo strokovnjaki, predstavniki vladnih in nevladnih organizacij, ki SURS-u predlagajo vsebine statističnih raziskovanj na področju starejših. Sosvet za tretje življenjsko obdobje pri Statističnem uradu RS bo vodil Tomaž Banovec (ZDUS). Ustanovnega srečanja se je udeležilo 26 članov, med njimi predstavniki ZPIZ, UMAR, NIJZ, ZZZS, MDDSZEM, MZ, Ekonomske fakultete v Ljubljani, Andragoškega centra Slovenije, Skupnosti socialnih zavodov Slovenije in drugih organizacij. Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje zastopa Alijana Šantej, ki je predlagala zbiranje podatkov o neformalnem izobraževanju in družbeni participaciji starejših v tretjem življenjskem obdobju.

Napisali smo recenzijo, prebrali smo, poslušali smo



Izšel je drugi del eseja *Starost Simone de Beauvoir*. Delo v založbi Zavoda OPRO je večno aktualno

Simone de Beauvoir ne prikazuje starosti običajnih ljudi, marveč misli in občutja v starosti, ki jih imajo pisatelji, pesniki, državniki. Navaja nas na razmišljanje. »Trmasto vztrajanje pri preteklem prekine vez s sedanostjo,« trdi de Beauvoir, ko piše denimo o sicer izjemno plodnem, delovnem in učinkovitem državniku Clemenceau-ju in prida, da so novi trenutki zgodovine sedanost in da novi trenutki zahtevajo nove ljudi. Morda res. Spregovori tudi o nekaterih izjemah med ustvarjalci, o glasbenikih, ki včasih svoja najboljša dela napišejo šele v starosti, kajti skozi življenje vse preveč zaupajo tehnikam in si šele v zrelih letih drznejše stopiti na lastno pot. Načne vprašanje starosti v zakonskem paru, pri tem pa navede primer Tolstoja in žene Sonje. Zaključi, da je starost lahko vir neravnovesja v zakonu, tudi med tistimi, ki so bili dotlej videti složni. Starost moramo razumeti, da lahko živimo bolje. Delo priporočamo študentom UTŽO, prav posebej pa izobraževalcem starejših odraslih. Bolje bodo razumeli svoje starejše študente in pomagali jim bodo dobiti vpogled vase.

Boris Cyrulnik o eko-psihologiji. Če nas kdo žali, se nam možgani oblikujejo drugače **Pariz, januar 2021**

V času, ko so univerze za tretje življenjsko obdobje zaprte in so se preselile na splet, velja prisluhniti psihologu, nevroznanstveniku, etologu Borisu Cyrulniku in njegovim razmišljanjem o vplivu (digitalnega) okolja. Nevroznanost dokazuje, da nas naravno in socialno okolje kipa bolj in dlje, kot si mislimo. Še preden se rodimo, čutimo njun vpliv. Poglejmo primere; z nastopom industrijskega obdobja, denimo, so bile potrebne mišice in solidarnost in to dejstvo nam je oblikovalo možgane; če je kultura v naši dolini ugodna, je življenje lagodno in mi bomo drugačni, kot če bi živeli visoko na gori, v trdih življenjskih okoliščinah, kjer so socialni rituali strožji. Okolje nam determinira psiho in mi determiniramo okolje. Še več, tudi tisto, kar je nevidno, podzavestno vpliva na nas. Na nas vplivajo materine roke in vpliva beseda drugih, a tudi mi z besedo spreminjamo okolje. Če nas kdo žali, prebledimo, preplavi nas rdečica, kajti spreminjajo se stresne substance in tako se pod njihovim vplivom spreminjajo tudi možgani. Potrebujemo torej prijazne odnose. Zdaj, v času pandemije, ne smemo verjeti, da en vzrok vodi k eni posledici (Descartes), še posebej, če gre za psiho. Nanjo vpliva celota okolja. *Socialno okolje in kulturo potrebujemo fiziološko, da se lahko spreminjamo.*

»Vse preveč je emocij, vse premalo je znanosti,« trdi virolog prof. Didier Raoult **Marseille, januar 2021**

Nima odgovorov, pravi, ničesar ne predvideva, kajti v medicini je bolje zdraviti kot predvidevati. Opazuje, analizira podatke, sklepa. »Osnova zdravniškega poklica je opazovanje,« poudari in ni prav, da so se nekateri zdravniki ustrašili pacientov in delujejo zgolj na daljavo. Potrebno je zdravljenje težav s strjevanjem krvi, respiratornih težav, reedukacija okusa itd. Kakovost zdravljenja pa je odvisna od napak, ki jih opazujemo in se iz njih učimo. Vse, kar poznamo, so namreč kratkoročna tveganja, tveganje na dolgi rok pa nam ni znano, zato velja premisliti, kako ravnati pri mladih, sicer zdravih ljudeh. Jih cepiti ali ne? V čem je prednost cepljenja nekoga, pa tudi, kakšna so tveganja, o tem je treba razmišljati. Zdravstveno osebje, ki je v stiku s pacienti, je izpostavljeno, starejši zdravniki prav tako, tveganje je tedaj veliko in cepljenje priporočljivo. Podatki kažejo tudi, da v restavracijah niso odkrili več okužb, da pa so se ljudje okužili, ko so se dotikali ročajev vozičkov v samopostrežnih trgovinah, gumbov v dvigalu itd. Podatki pa presenetljivo

pokažejo, da je največ okužb v domačem okolju, med znanci, ne na cesti. Toda vse to so neznanstvena intuitivna ugibanja in ne zadoščajo! Vse preveč je emocij, vse premalo je znanosti v tej pandemiji.

Napovedujemo, vabimo

Geografija Južne Amerike, po spletu

Južna Amerika je celina, o kateri le redko govorimo. Kljub njeni oddaljenosti od Evrope in navidezni nepovezanosti s slovenskim kulturnim okoljem pa se v njeni geografiji skriva ogromno zanimivih in premalo znanih dejstev. Vabljeni na predavanja o divji, a krhki Amazoniji, o bogati, a obubožani Venezueli, o skritem biseru Urugvaju in hladni Ognjeni zemlji. Vse to in še več vas čaka na ponedeljkovih spletnih srečanjih geografije.

Mentor: Erik Logar, mag., raziskovalec na Geografskem inštitutu Antona Melika, SAZU

Kdaj: ponedeljek, 16.00 do 17.30 (Zoom)

Prijave: UTŽO: 01 433 20 90, univerza3@siol.net

Kako delovati ustvarjalno in psihološko obvladovati epidemijo, drugi spletni posvet Mreže Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje: 18. marec 2021 ob 10. uri

Novice U3-2 2021



Sestanek Zbora članov Združenja SUTŽO je bil nominalno v Ljubljani, v resnici pa po spletu, 23. marec 2021

V običajnih okoliščinah težko prav vsi najdemo čas ob določeni uri in se pripeljemo z vseh strani Slovenije. Korona je tokrat omogočila udeležbo domala vsem članom, le, da srečanje ni bilo tako radostno kot običajno. Navadno je to čas veselja ob pregledu rezultatov preteklega leta, ob izidu publikacij, ki jih dolgo in skrbno pripravljajo kolegi na sedežu Slovenske UTŽO, nenazadnje iskanju zmeraj novih rešitev in predlogov. Število študentov se je v tem času znižalo na število tistih, ki so se priključili spletni univerzi, pa spletni jezikovni univerzi, pa študijskim skupinam, ki so se preselile na splet in ostale v običajni sestavi. Pogrešamo številne dogodke za javnost, ki smo jih vodili v ciklu Podobe časa, v Enajsti šoli v knjigarni, v ciklu avtorskih filmov Srečamo se v kinu. Pogrešamo vrvež vas, študentov, na hodnikih, v čajnici, na ulicah. Načrtovali smo nove spletne programe, dogovorili smo se za izvedbo raziskave o vzrokih za neudeležbo v spletnih oblikah izobraževanja, zakaj se več študentov ne priključi spletnim srečanjem, zakaj številni čakajo, da se razmere uredijo. A ta čas ni čas za čakanje, kajti čakanje prinaša upad številnih zmožnosti, vodi v anksioznost, pomanjkanje prožnosti in vitalnosti, izključenosti iz javnega življenja.

Nacionalni posvet organizacij starejših in za starejše o prebivalstvenih izzivih v Evropi 31. marec 2021, po spletu

Z Zeleno knjigo o staranju (ang. Green Paper on Ageing) želi Evropska komisija v državah članicah spodbuditi razpravo o solidarnosti in odgovornosti med generacijami. Posvet o Zeleni knjigi je vodil evropski poslanec dr. Milan Brglez. Spoznanja Mreže SUTŽO so tudi kritična: Zelena knjiga utrjuje stereotipe o starosti in staranju. Starejše obravnava kot krhke, potrebne pomoči, varnosti, zaščite - tudi takšni so, drži - pri tem pa pozabi, da starejši želijo in zmorejo sodelovati v družbenem in ekonomskem razvoju, da so proizvajalci, raziskovalci, razsvetljeni potrošniki in predvsem, da zmorejo biti dejavni državljani, da prevzemajo nove socialne vloge, za katere potrebujejo znanje. Poudarek so udeleženci posveta - 22 jih je bilo - dali še medsebojni odgovornosti generacij, prostovoljstvu v lokalni skupnosti (mag. Franc Hočevnar), pravici, da upokojenci delajo (dr. Zvone Vodovnik). Prehod v dinamično upokojitev zahteva pripravo (Vida Bogataj). Potrebujemo enotne evropske standarde za vsa področja delovanja starejših in skrbi zanje (Jožica Puhar). Epidemija je pokazale razpoke v družbi, potrebno je obuditi vrednote solidarnosti, skupnosti in pravice starejših v socialni državi (Biserka Marolt Meden). Mladi morajo imeti zaupanje v pokojninski sistem kot medgeneracijsko pogodbo v dobro vseh generacij (Miha Zupančič). Borba proti starizmom se nikoli ne konča (Milan Pavliha). Udeleženci so poudarili tudi (kolikič že?), da potrebujemo občutljiva poimenovanja. V starosti so besede pomembne, dejanja tudi. (Vir: Alijana Šantej)



Izvedli so drugi in tretji spletni posvet Mreže SUTŽO in prevrednotili vrednote 18. marec, 8. april 2021

Drugi spletni posvet Mreže SUTŽO 18. marca je bil namenjen temi digitalizacije izobraževanja starejših. Članice mreže se strinjajo, da digitalizacija polarizira mlajše in starejše bolj kot kdaj koli doslej. *Prof. dr. Ana Krajnc*, ki je posvet vodila, je poudarila, da bo potrebno vse bolj naslavljanje starejše, ki niso motivirani, za digitalizacijo svojega življenja in učenja, saj bodo sicer izrinjeni iz vseh sfer življenja. *Miha Kržič*, vodja računalniškega izobraževanja na UTŽO Ljubljana, je pojasnil: »V prvem valu epidemije smo bili nepripravljeni na spletno izobraževanje, sedaj deluje na daljavo vseh 22 računalniških skupin UTŽO Ljubljana. Da je temu tako, je bilo potrebno predhodno usposabljanje, predvsem pa motiviranje študentov s telefonskimi klici, prepričevanjem«. Beseda je tekla tudi o pravih lepega obnašanja v spletnem okolju. Miha Kržič je pripravil »Bonton Zoom«. Tretji posvet 8. aprila so na SUTŽO namenili psihološkemu obvladovanju epidemije: kako razumeti, sprejeti in psihološko obvladovati epidemijo, se je z udeleženci spraševala profesorica Krajnc, pa tudi, ali je čas epidemije priložnost za osebno rast, za prevrednotenje vrednot. Posvetili so se tudi vplivu spola na udeležbo v izobraževanju (*prof. dr. Mirjana Ule*): zakaj je udeležba moških v izobraževanju starejših nižja od udeležbe žensk, kaj vpliva na motivacijo žensk in kaj na motivacijo moških za izobraževanje. (Vir: Alijana Šantej)

Zapis za navdih. V Krškem v živo spoznavajo kraje Krško, 11. maj 2021

Študijski krožek *Spoznajmo kraje* deluje na UTŽO in Ljudski univerzi Krško že vrsto let. Preteklo jesen so nekateri člani še zavračali nove tehnologije, a COVID je trajal, da ni bilo več moč odlašati. Mentorica je pripravila zapise o okoliških krajih, kasneje tudi študenti sami. In tako so ostali doma v varnem zavetju in na kavču preučevali zapise. Ni minilo dolgo, ko so se znašli tudi na Zoom-u ali Google meet-u. In prišla je pomlad, ko so se podali »v živo« na Gorjance v Črnečo vas, da si ogledajo stražni stolp iz časov turških vpadov, ki so ga zgradili Uskoki konec 16. stoletja. O življenju v vasi in šoli jim je pripovedovala Marija Jordan, nekdanja učiteljica v tamkajšnji šoli. Doživljajsko učenje na terenu jim je okrepilo vedoželjnost, skupinsko identiteto in občutek pripadnosti študijski skupini. (Vir: Zdenka Horvat, mentorica)

Jih slišite? Igranje citer se v času COVIDA nadaljuje Domžale, 2021

Damjana Praprotnik zatrjuje, da glasbeniki, željni napredovanja, ne morejo kar prenehati vaditi. Če učenje mladih ni zastalo, naj bo učenje v Društvu LIPA, UTŽO Domžale, omogočeno tudi starejšim, na daljavo, seveda! Znano je, da se starejši spretnosti učijo počasneje, a vedo, zakaj se nečesa želijo učiti, in vztrajni so tudi, ko prevzemajo odgovornost za svoje avtonomno učenje. To jih tudi motivira za učenje. Začetnih tehničnih ovir seveda ni

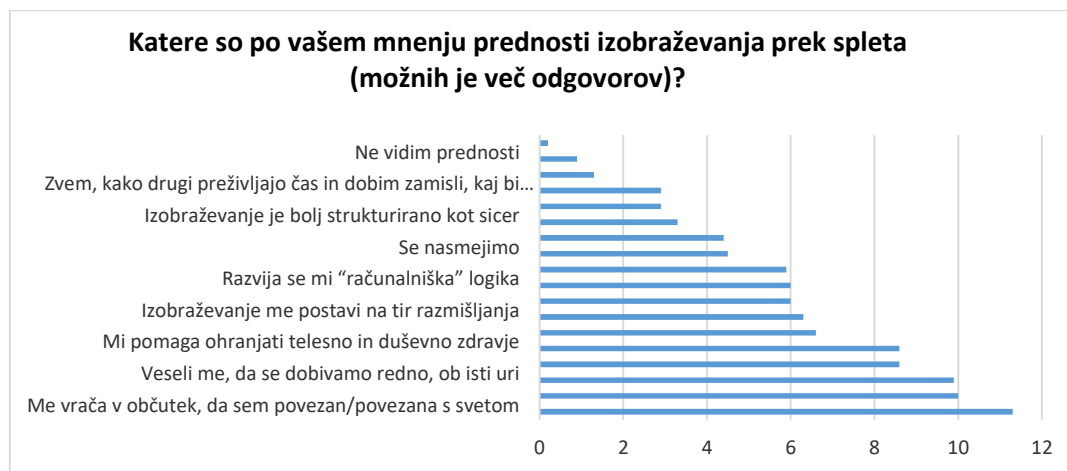
manjkalo, tudi strpnost je bila potrebna, da niso brenkali drug čez drugega. Posnetke z napotki glede izvajanja skladb in note so študenti prejeli po elektronski pošti, da so doma lahko vadili še sami. Korona jim je tudi dala priložnost, da se učijo tehnik igranja, za katere dotlej ni bilo dovolj časa. (Vir: Anica Justinek)

Ločeni, a povezani so ugankarji

Ljubljana, 2021

Psihosocialne potrebe starejših so velike; biti drug z drugim, izmenjati spoznanja, krepiti osebno in skupinsko identiteto, pripadati. Tudi člane študijskega krožka *Čudoviti svet križank in ugank* je pandemija prikrajšala, a so se povezali drugače, četudi bolj starinsko. Mentor članom posreduje gradivo po pošti in jih nato s telefonskimi pogovori usmerja k sestavljanju ugank. Občasno jih objavljajo v elektronski obliki na naslovu www.kriptogram.com v ugankarski mesečni reviji Problem. Uganke so avtorsko delo, mentor jih zgolj tehnično pripravi za objavo. V preteklosti je skupina že dala v javnost nekaj skupnih ugank in izdelala koledar z ugankami. Veliko je zadovoljstvo tega ali onega člana skupine, ko zagleda objavo svojega dela v reviji. In tudi skupna virtualna kava pod motom »Ločeni, a povezani« prispeva k ohranjanju stikov. Vsi udeleženci ob uri, ko bi sicer imeli srečanje, pijejo kavo v svojem okolju in tudi na tak način premagujejo pandemične težave in omejitve. (Vir: Štefan Markovič, mentor)

Iz raziskave SUTŽO o razlogih za udeležbo v digitalnem izobraževanju starejših



Frederick Brown

Stari starši so varuhi naše prihodnosti. Dejstva iz sodobnih raziskav se spreminjajo v besedila za učenje angleškega jezika

Ljubljana, april 2021

V času pandemije so mnogi podhranjeni s poučnimi in relevantnimi vsebinami v povezavi z njimi samimi ali okoljem. Vendar temu ni tako v študijskih krožkih, denimo, angleškega jezika. Prebivalstvene spremembe, zaposlenost žensk, visoka stopnja ločitev in enostarševske družine, vse to spreminja vlogo starih staršev, četudi o tej vlogi ni sledu v družinski politiki in v primeru ločitev staršev stari starši nimajo možnosti proti njihovi volji uveljavljati pravice obiskovanja vnukov, pravice, ki je staršem načeloma zagotovljena. Stari starši, ki pripeljejo ponesrečenega ali bolnega otroka na oddelek urgentne medicine, nimajo pravice zastopati staršev. Pa vendar, časi se spreminjajo! Leta 1836 so vnuki preživeli v poprečju s starimi starši le eno leto, danes preživijo do 28 let. Stari starši so z vnuki v povprečju od 8 do 12 ur na teden. Veliko prispevajo k družinskemu proračunu, saj otrokom kupujejo igrače, plačujejo jim prostočasne dejavnosti, oblačila. Državi prihranijo milijarde (podatek za Veliko Britanijo je sedem milijard). So edini odrasli, ki imajo čas, ki so lahko na razpolago. So varuhi vnukov, tistih, ki bodo nekoč postali polnokrvni državljani in tako so tudi varuhi vseh oblik naše prihodnosti. Stari starši so na pohodu. Nedavno so celo najvidnejšo oddajo francoskega kanala France 2 posvetili starim staršem slavnih ljudi.



Ena od številnih punčk

UNICEF-ova Punčka iz cunj med resničnostjo in virtualnostjo

Običajne razstave punčk so nadomestile tiste spletne in tiste v poslovalnicah Pošte Slovenije, kjer je bilo punčke mogoče posvojiti in tako podariti nekaj denarja v pomoč otrokom v državah v razvoju. V letu 2020 je šlo v posvojitev 539 punčk. Prostovoljke UTŽO Ljubljana, ki sodelujejo v tem projektu, so jih izdelale 114! Milena Bratun, ki skupino vodi, poroča o številnih pisemih novih posvojiteljev. Če bi tudi vi želeli sprostiti svojo ustvarjalnost in izdelovati punčke za dober namen, vas vabijo, da se jim pridružite.

Več na UTŽO: Urška Telban, tel.: 01 433 20 90.

Virtualna andragoška praksa. Ko delovanje SUTŽO spremlja še par mladih oči **April 2021**

Tradicija vodene prakse študentov različnih smeri, predvsem pedagogike in andragogike, je na SUTŽO dolga že več desetletij, toda letos je praksa potekala virtualno. V aprilu je delo SUTŽO spremljala *Maruška Slavec*, študentka anglistike in primerjalne književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Po uvodnem pogovoru sta z mentorico prakse naredili načrt zanjo: spoznavanje konceptualnega ozadja in modela SUTŽO ter njenih raznorodnih dejavnosti. Študentka se je vključevala v spletna izobraževalna srečanja študijskih skupin. Z Maruškinim udeležbo v študijskih skupinah, njenim opazovanjem in analiziranjem študijskih programov, skupinske dinamike in delovanja skupin v javnem prostoru v podporo lokalnemu razvoju je SUTŽO znova pridobila dragocen pogled še enega para oči. Maruška je preučevala pisne in video vire na učni platformi SUTŽO. Udeležila se je tudi spletnega posveta Mreže SUTŽO. (Vir: Alijana Šantej)



Portugalsko predsedstvo Svetu Evropske unije je pripravilo konferenco o večgeneracijskem izobraževanju **Lizbona, 10. marec 2021, po spletu**

Povabilo na konferenco *Adult learning developing paths of multigenerational learning* (slov. Poti večgeneracijskega učenja izobraževanja odraslih) je prispelo na temelju uspešnega dela SUTŽO in partnerjev v evropskem projektu *LearnersMot* (projekt je bil v Španiji proglašen za najboljšo prakso) in *LearnersMot2*. Dr. Dušana Findeisen (SUTŽO) je pripravila prispevek, v katerem je strnila rezultate dolgoletnega raziskovanja medgeneracijskega izobraževanja in funkcionalne pismenosti na SUTŽO. V klepetalnici programa Zoom so ji kolegi z ACS povedali, da je v dobri družbi. In res je bila med predstavniki UNESCO-a, portugalskega ministrstva za izobraževanje itd. Naslov slovenskega prispevka je bil *Multigenerational literacy in work place - LearnersMot's contribution* (slov. Večgeneracijska pismenost na delovnem mestu - prispevek *LearnersMot*).

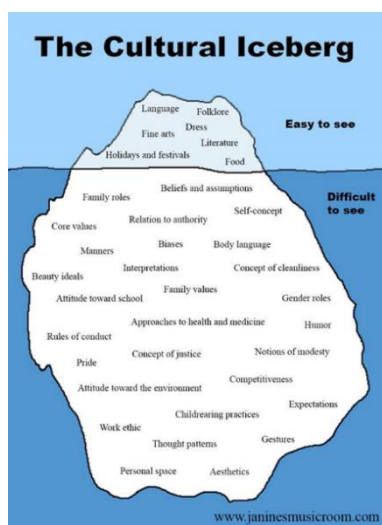


Dekan Univerze v Usaku se zahvaljuje nastopajočim

Skrivnostni čar izobraževanja na daljavo **Usak, 17. marec 2021**

Mednarodnega tedna univerzitetnih učiteljev na Univerzi v Usaku (partnerica v projektu *Timeless*) sta se udeležili dr. Dušana Findeisen in Lučka Šičarov, mentorica v študijskih krožku keramike na SUTŽO Ljubljana. Učenje o starodavni turški keramiki - Dušana Findeisen je prispevala razmišljanja na temo *Building community in online (older) adult education projects* (slov. Ustvarjanje skupnosti v evropskih spletnih projektih izobraževanja starejših).

Njeno predavanje je temeljilo tudi na spoznanjih iz prakse digitalizacije izobraževanja na UTŽO. »Imeti dostop do digitalnih procesov je danes privilegij, ki ga uživa le 53 % svetovnega prebivalstva. Je pravica in je vprašanje dostojnega življenja.« Poudarila je, da se Slovenska UTŽO z digitalizacijo svojih programov ukvarja že domala deset let, a dlje od zanimanja in radovednosti študentov ni prišla. Marca v preteklem letu pa se je vse obrnilo na glavo. Izobraževanje na daljavo je mnogim starejšim študentom omogočilo, da živijo normalno sredi zdravstvene krize. Priključili so se tudi študenti iz inozemstva, starejši, ki redko odhajajo od doma itd. Dušana Findeisen se je posvetila tudi vprašanju identitete starejših študentov in njihove socialne navzočnosti na spletu. Ta je odvisna od tega, koliko povedo o sebi in prispevajo za skupino. V skupini poteka *identitetna izmenjava* in predvsem *formiranje identitete*. V različnih kontekstih na spletu razkrivamo različne dele svoje identitete.



Vir: Zini

Medsebojno izobraževanje v projektu Timeless. Od koncepta kulture do nesnovne kulturne dediščine

Sofia, 5.-7. maj 2021, po spletu

Program smo oblikovali brez prevelikega pogovarjanja. Vsak je prevzel svoj del odgovornosti. Slovenija je prispevala poglavje o sodelovalnem učenju, kjer učitelj da primer, natančna navodila, člani skupaj postopoma opravijo nalogo, ob tem analitično sledijo skupinski dinamiki. To poglavje je UTŽO prispevala kot modul v multimodalnem programu izobraževanja izobraževalcev starejših. Pomemben, a težko razložljiv koncept kulture je predstavila organizacija ZINI, partnerica iz Latvije, s pomočjo *teorije ledene gore kulture*. Kultura je tisto, kar vidimo: jezik, folklor, oblačila, praznovanja, hrana, predvsem pa vse tisto, česar ne vidimo, a vpliva na učenje, čustvovanje, obnašanje starejših študentov. Udeleženci so se seznanili s spletno aplikacijo *Kahoot* za preverjanje pridobljenega znanja in aplikacijo *StoryMap* za pisanje zgodb, vnašanje filmov, slik itd. Primerna je tudi za ustvarjanje spletnih strani. Naučili so se uporabljati te aplikacije. Seznanili so se z nesnovno kulturno dediščino, kot so za Angleže in nas Beatlesi, za Bolgare in še koga »rakija in šopska solata«, za Turke vrtenje dervišev, za prebivalce baltskih držav sloviti pevski festivali (prvi leta 1873), ki so postali nesnovna kulturna dediščina, vpisana na UNESCO seznam. Izobraževanja so se udeležile Lidija Bertancelj, Urška Majaron in Dušana Findeisen.



True to Age, True to Gender

Poznate profesorico Zoro Janžekovič ali, denimo, Angelo Vode? Projekt TAG, True to Age, True to Gender, napreduje (slov. Zelo blizu starosti, zelo blizu spolu)

»Kakšen je položaj žensk v Jugoslaviji?« je zdaj svetovno znana filozofinja feminizma profesorica Helene Cixous pred desetletji vihravo navrgla dekletu pri 22-ih letih, ta pa je odgovorila preprosto: »Dober«. Skupine z družbenega roba se ne zavedajo svojega položaja in nimajo znanja, da bi se lahko uprle. V projektu se ukvarjamo z ospotenim jezikom in se ga učimo nadomeščati s spolno nevtralnimi ali zavestno uporabo ženskih oblik. Gospa profesorica, doktorica, kirurginja, oblikovalka itd. Ukvarjamo se z ženskami, ki so jih prezrli, četudi so naredile veliko za skupnost. V Sloveniji predstavljamo mednarodni javnosti dve ženski, Angelo Vode in profesorico doktorico Zoro Janžekovič, prvo zaradi njenega feminističnega delovanja, drugo zato, ker je uvedla metodo zdravljenja oseb z velikimi opeklinami in doživela svetovne potrditve svojega dela, ne pa tudi slovenskih! Cilj projekta je ozavestiti mentorje v izobraževanju starejših, da ženske prinašajo v izobraževanje tipično ženske izkušnje, da morajo mentorji poleg svoje teme starejše ženske opolnomočiti, da sprejmejo same sebe in niso odvisne od moških in družbenih pogledov nanje. Nič več naj ne bi slišali: »Hvala bogu, Janez, da si med nami, da smo ljudje«.

Več: https://tagproject.eu/about_the_project

**Dreamlike
Neighbourhood**

older people
connect in their
community

Sanjska soseska (angl. Dreamlike neighbourhood)

Cilj projekta je ustvariti v soseskah socialna omrežja starejših na različnih temeljih. V Sloveniji na temelju kulture in umetnosti, ker verjamemo, da umetnost življenju starejših in vseh drugih zagotavlja dostojanstvo. Projekt opozarja na poglede starejših na urbano okolje, v katerem živijo. Socialno zdravstveni model staranja bi veljalo zamenjati z razvojnim in socialnim participativnim modelom.

Več: <https://www.dreamlike-neighbourhood.eu/the-project/>

Digitalna preobrazba tretjega sektorja med željo in nujo

26. marec 2021, po spletu

Mreža regionalnih stičišč NVO in Konzorcij vsebinskih mrež NVO Slovenije sta organizirala spletno delavnico o digitalizaciji nevladnega sektorja. Predstavljene so bile potrebe nevladnih organizacij in predlogi naložbenih smernic za kohezijske politike Slovenije za obdobje 2021–2027. Preko 80 udeležencev je nato skupaj oblikovalo predloge priporočil. NVO si želijo aplikacij prav za svoja področja delovanja in ciljne skupine. Želijo si ustvariti tudi prosto dostopen seznam nevladnih organizacij in njihovih storitev, predvsem pa, so poudarili, je nujno sistemsko financiranje digitalizacije tretjega sektorja in NVO, saj te

delujejo v javno dobro oziroma za "narodov blagor", kot bi dejal Ivan Cankar. (Vir: Urška Telban)

OPRO in Slovenska EAPN za humano in dostojanstveno staranje **Ljubljana, april, 2021**

V živo, eureka, se je v Domu kulture Španski borci in kasneje v Mestni knjižnici sestala nova delovna skupina mreže nevladnih organizacij, ki tvorijo slovensko podružnico evropske EAPN, prav tako mreže, ki opozarja na rastočo neenakost v družbi, zgubljanje socialne države in pohod revščine. Znotraj te mreže deluje skupina, ki se je namenila spremljati družbena vprašanja starejših in njihovo participacijo v družbi. Grozi nam, da bo zdajšnje kaotično stanje postalo naša nova normalnost. Nekaj poudarkov iz razprave okrog predlaganih univerzalnih temeljnih storitev socialne države. Medgeneracijski konflikt je vsiljen. Nobena generacija ni homogena. Starost ni tisto, kar nas najbolj definira. Starejših ne smemo obravnavati kot brezoblično družbeno skupino. Temeljne storitve bi morale biti vse storitve, ki jih potrebujemo v kateremkoli življenjskem obdobju, s poudarkom na njihovi univerzalnosti. Prostovoljstvo je pomembno, veljalo bi ga »profesionalizirati« z raziskovanjem, izobraževanjem, svetovanjem in bazami podatkov. Skupina bo svoje delovanje najprej usmerila v brezplačnost javnega prometa, kar so v Novi Gorici in Velenju že dosegli.

Poslušali smo

Michel Onfray, sodobni francoski filozof, o starosti. Včasih tudi volja priključje srečna naključja

»Starosti želim pogledati v obraz, da si ustvarim sliko o njej, pa ne o starosti na splošno, marveč o svoji lastni. Že desetletja, tako kot Montaigne, iščem v sebi red in odkrivam pomen sveta in tako me starost ne preseneča. Ne čudi me, da nazadnje doseže, kar želi, kajti pripravlja se dolgo, od rojstva. Sicer pa, dejal sem, da ene same starosti ni, da so starosti različne in da pred starostjo nismo enaki. Del tega, kar postanemo, je prepuščen naključju, del naši volji. Nič ne moremo vplivati na naključja, na voljo pa lahko in to zelo! Včasih tudi volja priključje srečna naključja. Človek v času prekipevajoče vitalnosti išče ugodje, v starosti pa se skuša ogniti "negativnega ugodja". Usmerja se v bolj pretanjeno občutenje prijetnosti.«

Napovedujemo, vabimo

Eppur si muove, digitalno in digitalizirano izobraževanje v spletni Poletni univerzi **Ljubljana, junij 2021**

Preko 400 prijav za poletno univerzo po spletu je prispelo na sedež SUTŽO. Veliko dela, a tudi veliko radosti. Četudi socialno okolje zatruje, da je tehnologija zgolj za mlade in se je tem prepričanjem težko upreti, so študenti Slovenske UTŽO pogumno zaplavali v vode izobraževanja po spletu in tam odkrili tudi prenosljive spretnosti za vsakdanjo rabo računalniških aplikacij. Na sporedu te univerze so tako različna predavanja iz ciklov, ki so že doslej poželi veliko zanimanje. »Težko si je zamisliti, da bi bilo pred nami nekaj mesecev brez rednih srečanj na spletu. Brez socialnih stikov doživimo socialno bolečino, brez dotoka novih misli lahko zapademo v depresivno stanje,« pravijo študenti in mentorji. Abraham Maslow je

denimo s tem v zvezi dejal, da je otožnost moč pregnati s *kognitivno terapijo*, terapijo spoznavanja novega in preverjanja starega znanja. Morda je še čas, da se tudi vi uvrstite med spletne starejše študente umetnostne zgodovine, zgodovine, geografije ...

Več: <http://www.utzo.si/pridruzite-se-poletni-spletni-univerzi/>

Slovenski parlament: besedo imajo umetnine

10. junij 2021 ob 10. uri, po spletu

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje se pridružuje letošnjemu praznovanju ob 30. obletnici samostojnosti Slovenije. Obeležili jo bomo s predavanjem o umetninah v stavbi Slovenskega parlamenta, ki nam jih bo predstavila dr. Rajka Bračun Sova, mentorica za umetnostno zgodovino na Univerzi za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani.

Več: <http://www.utzo.si/slovenski-parlament-besedo-imajo-umetnine/>

Mesto živi v ljudeh. Pogledi starejših nanj so pomembni

10. junij 2021 ob 14. uri, po spletu

Študijska skupina »Trgi, ulice in stavbe okoli nas« pod vodstvom arh. Mete Kutin se na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje ukvarja z raziskovalnim učenjem, pri čemer uporablja različne metode. Te je zdaj zajela v model, ki ga bo prikazala na primeru svojega raziskovanja Poljanske ceste in četrti Poljane v starem mestnem jedru Ljubljane; model, ki ga boste lahko uporabili v svojem kraju. Spoznali boste zgodovino te že dolgo »šolske ulice«, »ulice mladih in starih«, nekdanje ulice vrtov in obrtnikov. Starejši študenti bodo prikazali svoje spomine na ta predel. Predstavili bodo svoje posplošene poglede na kakovost in kontinuiteto mestnega predela in življenja v njem. Spraševali se bodo, v kolikšni meri so arhitekti in urbanisti in drugi odločevalci ob zdajšnji prenovi ulice uspeli zajeti »mesto, ki živi v njih«. Nakazali bodo poti prihodnjega razvoja Poljan. Arhitektura in urbanizem sta socialni umetnosti, dodajajo. Srečanje bo v angleškem jeziku.

Več: <http://www.utzo.si/mesto-zivi-v-ljudeh-pogledi-starejsih/>



Pokličite nas vsak delovni dan med 9. in 15. uro na tel. številko 01 433 20 90 ali nam pišite na elektronski naslov: univerza3@siol.net in uredili bomo vpis na daljavo.

Recite tudi vi znanju da. Zdaj je pravi čas

<https://www.youtube.com/watch?v=rwsuQl9POJA&list=PLCMOHaCkwuvEyULv39koaYLtpU49AqFOf&index=4>

Pričakujemo vas v **38. študijskem letu** Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje. **Novi programi?** »Po poteh slovenskega filma« nastaja v sodelovanju s Slovensko kinoteko (še en prostor za razmišljanje!) in naravoslovna programa »Kaj vse živi in raste okoli nas?« ter »Vpliv klime na zgodovino«.

Več: <http://www.utzo.si/recite-znanju-da-2/>

Prisluhnite tudi oddaji Storž na Radiu Slovenija 1:

<https://radioprvi.rtvsllo.si/2021/09/storz-251>

Francoščina ni več jezik odličnosti, oddaljen od ljudi. Pomaga čutiti milino življenja in misliti drugače. Vabimo k vpisu tudi v začetne programe francoskega jezika Ljubljana, september 2021

Skozi zgodovino je francoščina nadomestila latinščino. Preprost jezik, preprosto, jasno besedje, izdelani politični koncepti, vse to francoščina dolguje latinščini. Kasneje francoščina postane mednarodni jezik, v katerem so izpisane pomembne pogodbe med državami. Danes angleščina in ameriška kultura prevladujeta, a poznavanje zgolj tega jezika nas omejuje. V poznejših letih življenja je končno čas, da si odpremo nova obzorja, odkrijemo novo kulturo z mentorji, ki francosko kulturo spremljajo že dolgo.



Mark Rothko v muzeju Guggenheim v New Yorku

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje in drugi »prostori za razmišljanje«

So prostori za razmišljanje, ki smo jih pogrešali: muzeji, knjižnice, univerze za tretje življenjsko obdobje; razmišljanje, ki je hkrati intuicija, stanje, drugačno od vsakdanjega delovanja. Je kraj, ki nas ščiti (Deleuze) in je kraj, kjer se odpremo novim izkušnjam. V prostorih za razmišljanje tudi sanjarimo, odkrivamo. Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje pa je tudi prostor osebnih in kolektivnih emocij, ki jih sproža razmišljanje. Je prostor srečevanja generacij in je prostor, ki ga starejši potrebujemo. Te dni se vračajo naši nekdanji študenti in se vpisujejo novi, te dni nam povedo marsikaj, kar potrjuje tudi naše slutnje izpred domala štirideset let. Ne gre le za radostno učenje, gre za življenje.



Tudi jubilejne obletnice se selijo na prosto in v naravo

Srebrna obletnica Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ilirski Bistrici Ilirska Bistrica, september 2021

Praznovanje obletnice in nastop *prof. dr. Ane Krajnc*, predsednice SUTŽO, sta se prvič odvila v navdihujoči naravi v zavetju snežniških gozdov. Predsednica *Nevenka Tomšič* je v svojem nagovoru opisala delovanje in dosežke te UTŽO vse do kriznega »koronskega« leta. Poudarila je pomen izobraževanja starejših in medgeneracijsko delovanje v dobro lokalne skupnosti. K dosežkom so pripomogli vsi člani in članice, vsak po svojih močeh, kar je v času neoliberalnega individualizma velik dosežek. *Prof. dr. Ana Kranjc* je svoj nagovor nizala okrog bistvenega družbenega vprašanja, digitalizacije poznejših let življenja in digitalizacije izobraževanja starejših. Kultura ima posebno mesto na slovenskih UTŽO. Tako je po programu sledil pevski zbor Premke, ki je zapel nekaj pesmi. Osrednji del programa je bil posvečen predstavitvi 3. društvenega zbornika Naša pota, kjer je opisano delo in so opisana spoznanja vseh študijskih skupin zadnjih šestih let. Goste s primorskih UTŽO so pohodnice organizacije gostiteljice popeljale tudi po delu učne poti Mašun. (Vir: Marija Gaberšnik)



Študijsko skupino Servietna tehnika z UTŽO Logatec je navdihnili voda Logatec, september 2021

Skupina slikark z UTŽO Logatec je želela z razstavo opozoriti na pomen vode za posameznika in skupnost. Razstava je bila na ogled v galeriji Hiša sonca Logatec.



Maske gor, maske dol in razgled na zelišča

Učenje o zeliščih je program za današnje dni in onkraj »koronskih« časov Žalec, junij 2021

Študijski krožek *Zelišče, narava, zdravje* na UTŽO Žalec je v preteklem študijskem letu deloval na daljavo. Pripravili so deset razprav, teme pa so bile prigodne ... začimbe glede na letne čase in obrede (Po praznikih dišijo cimet, klinčki, rožiči ...). Tem se pridružujeta smreka in jelka s svojim skrivnostnim in mističnim vonjem. Mirta, brškin, konopljika, jagodičnica, smilj, sivka, žajbelj ... so člane študijskega krožka čakale na morju. Spomladi so spoznavali pomladansko cvetje in zelišča, od podleska do čemaža. Študijski krožek bo deloval tudi v prihajajočem študijskem letu.

Ne učijo se, raziskujejo. Projekti vmesnega časa Ljubljana, september 2021

Študijske skupine, ki delujejo projektno, so »koronske« čase uporabile za poglobljeno raziskovanje in prispevanje za Dneve evropske kulturne dediščine, ustvarjalno sodelovanje z drugimi ustanovami, sodelovanje na mednarodnem dogodku Mesto živi v ljudeh, za pripravo družbeno angažirane razstave, sodelovanje v radijskih oddajah (Storž, Radio Prvi). Študijski krožek novinarstva je objavljaj svoje članke v različnih revijah. Spet drugi so se priključili evropskim projektom bodisi kot respondenti v raziskavi o medgeneracijskem športu bodisi kot informatorji v projektu Sanjska soseska. »Dobra soseska je tista, ki zadovoljuje potrebe starejših, pa ne le današnje, marveč tudi prihodnje,« je zapisal A. T. (78). Vmesni čas smo posvetili virtualnemu izobraževanju mentorjev in vodij mreže Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, strokovnim, znanstvenim in poljudnim objavam.

Povzetek dejstev na: [http://www.utzo.si/wp-](http://www.utzo.si/wp-content/uploads/2021/08/210722_DLNH_Factsheet_slo_singlepages_web_FINAL.pdf)

[content/uploads/2021/08/210722_DLNH_Factsheet_slo_singlepages_web_FINAL.pdf](http://www.utzo.si/wp-content/uploads/2021/08/210722_DLNH_Factsheet_slo_singlepages_web_FINAL.pdf)

Posvet Gerontološkega društva Slovenije "Ljubljana – starejšim prijazno mesto" je združil raznotere akterje

Ljubljana, 17. junij 2021, spletno okolje

Sodelovali so predstavniki domov starejših, Fakulteta za socialno delo, Zavod OPRO, Rdeči križ Slovenije, Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje in drugi. Dobro je, kadar se mnenja prepletejo! *Urška Telban* in *Alijana Šantej* sta prispevali članek za zbornik posveta in predstavili pogled SUTŽO na zdaj osrednje družbeno vprašanje digitalizacije poznejših let življenja. Sporočilo? Digitalizacija je ključna za vključenost starejših, za njihovo dostojanstvo in je pravica starejših. Ker digitalizacija spreminja posameznika, družbo, državo, se mora breme digitalizacije družbene skupine starejših porazdeliti. Naj ne bo zgolj prizadevanje nevladnih organizacij!

Na študijskem obisku na SUTŽO

Ljubljana, 8. julij 2021

Študijski obisk delegacije *Centra za nadaljevalno učenje Bytom*, Poljska, se je odvil na pobudo Ljudske univerze Ormož. *Urška Telban* je delegaciji predstavila koncept, poslanstvo, delovanje SUTŽO in izobraževalne programe, prostovoljstvo za lokalno okolje, primere publikacij, filmov, raziskav, razstav, prostovoljstva študijskih skupin. UTŽO Bytom zdaj šteje okoli 500 članov. Njihovo delovanje je podobno delovanju več kot 350 podobnih organizacij na Poljskem. Posvečeno je predvsem utrjevanju splošnih spretnosti, jezikovnih spretnosti in spretnosti IKT. Obiskovalce je presenetil podatek, da v Sloveniji delujemo v tolikšnem obsegu kot neformalna, nevladna organizacija, brez sistemskega javnega financiranja. (Vir: *Urška Telban*)



Učiti se na prostem in dihati zdrav zrak

Učno okolje določa učne vsebine in metode. O izobraževanju na prostem v Elm Magazine

Ob nastopu covid-19 se je izobraževanje preselilo na prosto. V Italiji, na Univerzi v Pizzi, so ustvarili predavalnice na prostem in tja speljali brezžično internetno povezavo. V Sloveniji, na Slovenski univerzi za tretje življenjsko, je mentor *dr. Damir Josipovič* svoje študijske skupine popeljal skozi mesto. Tradicionalne vsebine študijskih skupin je zamenjal s povsem novimi. Študente je to opogumilo, jim vrnilo medsebojno povezanost, izboljšalo počutje. O tem lahko berete v članku, ki je bil objavljen v *Elm Magazine*, ugledni reviji za izobraževanje odraslih. Spoznanje? Učno okolje določa učne vsebine in metode.

Več: <https://elmmagazine.eu/adult-learning-outdoors/outdoor-study-sessions-brought-surprising-benefits-to-university-and-elderly-students/>

IZ EVROPSKIH PROJEKTOV

SUTŽO prejela naziv najboljša praksa za projekt Štirje elementi – legende in zgodbe ob pomoči e-učenja

Belgijska nacionalna agencija je projektu Štirje elementi, v katerem je sodelovala Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, podelila naziv »najboljša praksa« (angl. *best practice*). To je že četrto mednarodno priznanje te vrste, ki ga prejema (IANUS, LearnersMot, DANET). Štirje elementi so navdihnili tisoče zgodb in mitov. Voda simbolizira materinstvo, očiščenje, zemlja trdnost in počitek, ogenj strast in hitre spremembe ali uničenje, zrak sanje, zgodbe pa so indoevropskega izvora itd. Več: http://www.utzo.si/wp-content/uploads/2019/06/Four-elements-Methodology_final.pdf



Občinstvo ni številno, seveda. Univerza Angel Kančev v Ruse

Pa smo dočakali! Prvo živo mednarodno projektno srečanje GGA je bilo v Ruse v Bolgariji Ruse, avgust 2021

Urška Majaron se je udeležila tega srečanja v imenu SUTŽO, Dušana Findeisen je sodelovala od doma, zahvaljujoč odlični tehnološki opremljenosti tamkajšnje Univerze Angel Kančev. Pregledu opravljenega dela je sledilo načrtovanje pisanja scenarija, snemanje kratkih izjav starejših prostovoljcev, ki se bodo vključili v izobraževalni program *Vztrajaj in bodi nagrajen* (angl. *Keep going, get an award*).



Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Gouda v jutranji svetlobi. Foto: M. K.

Razprava o soseski iz sanj (angl. *Dreamlike Neighbourhood*) je potekala v mestu Gouda Gouda, 16.–17. september 2021

Danes so v pritličju stanovanjskih hiš trgovine, delavnice, pred njimi klopi in cvetje. V srednjem veku so holandska mesta dobila pravico, da trgujejo in mestu Gouda je pripadla pravica, da trguje s sirom. Še danes je občasno sejem pred mestno hišo, ki osamljena stoji na sredi mestnega trga, da je ne bi zajel požar. Sir (mlad ali star, takšen, ki je dolgo zorel) je dobil ime po tem nizozemskem mestu. V projektu Erasmus+ (financira ga Evropska unija) dokončujemo priročnik za združevanje skupin starejših v soseski in za razpravo o njej. Skupaj je bolje, pravi slogan projekta! *Meta Kutin* je prispevala spoznanja svoje študijske skupine (Trgi, ulice in stavbe okoli nas) o procesih staranja in njihovega vpliva na urbano okolje, soseske in obratno. Stanovanja starejših morajo imeti odprt pogled na življenje v mestu, stik z naravo, s postelje velja imeti pogled na vse dela stanovanja,

kopalnica naj ima dvojni vhod, v mestu pa ... kolesarske poti morajo biti ločene, meja med pločnikom in voziščem naj bo jasna, storitve v okolju kakovostne, javni prostori vključujoči, medicinski model staranja velja nadomestiti s socialnim in kulturnim; modeloma, ki ju SUTŽO zagovarja že domala štirideset let. (Vir: Urška Majaron, Meta Kutin)



Iz tiska prihaja ta publikacija, ki je nastala v projektu Dreamlike Neighbourhood. Takole se pričinja in nas sili v razmišljanje o medsebojnem vplivu procesov staranja in okolja.

»V vročem popoldnevu tam, ob robu ceste, je ugledal ženo. Kakšnih sedemdeset let ji je bilo ali morda več. Videl jo je, kako stopa, obtežena z nakupovalnimi vrečkami. Ob pogledu nanjo je on, epidemiolog, razmišljal: "Če bi se žena onesvestila v tem vročem popoldnevu in doživela vročinski udar, bi mi, zdravniki, kot vzrok smrti zapisali, da je umrla zaradi vročinskega udara. Niti za hip ne bi pomislili, da je vzrok njene smrti v tem, da ni dreves ali da ni javnega prometa ali da je četrto slabo urbanizirana, da je žena umrla zato, ker je na posameznih mestih peklensko vroče. Če bi umrla, ker bi jo zadel tovornjak, bi zapisali, da je vzrok smrti travma, povzročena v prometni nesreči, ne pa pomanjkanje pločnikov in prehodov, slabo načrtovanje urbanega prostora in neuspešnost politikov.«
Richard Jackson v Jeff Speck-ovi knjigi *Walkable City Rules*

Napovedujemo, vabimo

Dnevi evropske kulturne dediščine 2021

Slikar Rade Mikačič: umetniška in kulinarčna dediščina



Študijski krožek "Spoznamo svoje mesto in domovino" Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani redno sodeluje na Dnevih evropske kulturne dediščine. Na letošnjih 31. Dnevih evropske kulturne dediščine in 9. Tednu kulturne dediščine (tema DOBER TEK!) bodo člani študijskega krožka pod mentorstvom mag. Olge Paulič predstavili svoj novi raziskovalni projekt **RADE MIKAČIČ: slikarstvo, med, testenine in čokolada**. Z dogodkom želijo počastiti umetnika, ki je sam in skupaj z bližnjimi sorodniki, kot so tast Anton Žnideršič, svak dr. Ferdo Kozak, svak kipar Antun Auguštinčič in drugi, pomembno prispeval v zakladnico kulturne, pa tudi kulinarčne dediščine. Vreden prispevek k raziskavi sta dodala umetnikova hčerka doc. dr. Marija Turnšek Mikačič in zet dr. Tit Turnšek.

Kdaj: 30. september 2021 ob 11. uri

Kje: velika dvorana Mestne hiše Ljubljana, Mestni trg 1

Gledališče ob petih se pričnja

Gledališki abonma Slovenskega mladinskega gledališča v sodelovanju s Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje

Program 2021/22: <https://mladinsko.com/sl/abonmaji/abonma-gledalisce-ob-petih>

Filmska srečanja ob kavi

V Mestnem kinu Kinodvor potekata dopoldanski in popoldanski filmski abonma za gledalce v poznejših letih. Po ogledu dopoldanske filmske predstave sledi pogovor Irene Matko Lukan z izbranimi gosti.

Program september–december 2021: <https://www.kinodvor.org/filmska-srecanja-ob-kavi>

Plesna zvezda odpira vrata

Plesna zvezda in Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje v partnerskem sodelovanju utrjujeta svoje poslanstvo širjenja kulture, izobraževanja in vključevanja starejših v družbo. V ta namen so v Plesni zvezdi razvili program Ples – igra gibanja, s katerimboljšajo kognitivne zmožnosti in uveljavljajo kulturo plesa pri starejših.

Program 2021/22: <https://www.plesnazvezda.si/ples-igra-gibanja.html>



Prizor iz filma Sanremo

SANREMO, Cankarjev dom, Ljubljana, 5. oktober ob 19.30

Režiser Miroslav Mandić se sprašuje, ali čustva lahko premagajo bolezen. Zgodba se dogaja v enigmatičnem okolju doma starejših, kjer Duša in Bruno trpita za prav tako enigmatično boleznijo. Igralska zasedba obeta.

Novice U3-4 2021

Spoznala sem slepo zanesenost, obdobje enoumja pa nisem poznala
Elisabeth de Fontenay

Svobode ni brez vedoželjnosti
Le Figaro



Srečno vsem vam!

Naša skupnost, mreža SUTŽO, je vedno bolj živa in trdna, zato, ker imamo skupne cilje: izboljšati življenje po upokojitvi, pridobiti si novo znanje in razvijati nove dejavnosti in ... ker si zaupamo!

Po trgih so zažarela okrašena drevesa, kot sleherni leto odeta v luči, prepredle so se svetleče niti, da so zasijala v vsej svoji lepoti in zdaj prenekaterim prinašajo radost. Tudi univerze po Sloveniji razveseljujejo s svojimi programi in prizadevanji vodstva, mentorjev in mentoric, študentov in študentk, prostovoljcev in prostovoljk. Prinašate znanje, spretnosti, energijo, nemalokrat nalezljivo navdušenje. Na različne načine ostajate univerze blizu svojemu kraju in krajanom. Po vas se zgledujejo drugi, po vas, ki s svojimi programi in delom v kraju ustvarjate samozavestnejše ljudi, gradite odnose in s tem boljše življenje za vse nas. Srečno in zdravo novo leto želimo vsem vam: vodstvu UTŽO, starejšim študentom in mentorjem, somišljenikom, vsem, ki verjamete v Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje že dolgih 38 let!

Pred nami so praznični dnevi. Naj bodo dnevi lepote, miru in toplote, novih načrtov, pričakovanj in uspehov v prihajajočem letu.

Prof. dr. Ana Krajnc, predsednica SUTŽO s sodelavci



Vir: Wikimedia commons

Nikoli sam z disleksijo. Disleksija ni bolezen, je identiteta!

Ljubljana, 18.–19. november 2021, spletno okolje

Inštitut za disleksijo pri SUTŽO je osnoval izobraževalni program **Nikoli sam z disleksijo** za starše, učitelje, pa tudi starejše odrasle osebe z disleksijo. Razumeti, da jo imajo lahko tudi naši vnuki ali odrasli otroci ali mi sami, je treba (čim bolj) zgodaj, saj razumevanje prinaša olajšanje in podpre razvojne zmožnosti. Razumeti svoje prednosti pomeni, da se ne oziramo toliko na možne težave (pomanjkanje predstave o prostoru, času, razmerjih – tudi socialnih, zaporedju, težave s pisanjem in razumevanjem pisane besede itd.), raje se posvetimo odkrivanju talentov, ki jih imajo osebe z disleksijo v izobilju (ustvarjalnost, izvirno reševanje problemov, navdušenje, iskričnost duha, zmožnost hitrega prepoznavanja bistva, skupek izrazitih talentov itd.). Sodelovale so mag. Petra Bališ, prof. dr. Ana Krajnc, mag. Marija Velikonja, dr. Vesna Radonjić Miholič, Alenka Knez in dr. Dušana Findeisen.

Zaprtje niso počitnice, marveč delo.

Med digitalizacijo in osebnimi stiki – posvet in razširjena seja mreže SUTŽO

2. december 2021, spletno okolje

Na spletu so se srečali predstavniki slovenskih univerz za tretje življenjsko obdobje (47 jih je bilo), da pregledajo stanje univerz in izmenjajo izkušnje. Ponekod je njihovo delovanje ogroženo, ker je število študentov upadlo, drugod spet so dosegli celo več starejših kot doslej. Ponekod so končno prišli do stalnih prostorov. Zbranim so predavatelji predstavili psihologijo življenja v majhnih, zaprtih prostorih. V skrčenih razmerah velja braniti zasebnost, brati, pisati dnevnik, voditi dialog po spletu, početi nekaj, se digitalizirati in sodelovati. Zaprtost niso počitnice, marveč delo, strukturiranje časa. Dr. Tanja Možina (ACS) je analizirala zbrane rezultate o izobraževanju (starejših) odraslih v času covid-19, ko je bilo neformalno izobraževanje bolj prizadeto od formalnega. Mag. Barbara Hanuš je predstavila svojo knjigo *Kavni krog*, prof. dr. Ana Krajnc pa je opozorila, da digitalizacija življenja poznejših let podaljšuje samostojnost starejših/starih.



30. november 2021, spletno okolje ACS

Forum EPUO je združil poglede organizacije starejših (ZDUS) in organizacij za starejše (Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje in drugih). Pogledi so komplementarni, a tudi prepleteni. Poudarek ZDUS je na družbeni pravičnosti, poudarek SUTŽO prav tako, le da

se tega vprašanja obe veliki slovenski organizaciji lotevata po svojih poteh. SUTŽO z družbeno angažiranim izobraževanjem starejših, ozaveščanjem starejših, strokovnjakov in javnosti o tem, da pravičnosti brez participacije, izobraževanja in kulture ni. SUTŽO sta predstavili dr. Dušana Findeisen in Meta Kutin. Prof. dr. Ana Krajnc pa je forum sklenila z okvirnim in povzemajočim razmislekom o izobraževanju starejših (630.000) in starajoči se družbi. »Iz dolgožive družbe je treba nekaj ustvariti: odnose, sodelovanje, premostiti stereotipe. Starost je svoboda, ki narekuje veliko učenja, saj si moramo sami postavljati cilje. Najbolj se bodo morali spremeniti starejši sami! Človeški kapital vseh je kot hrana ... ne moremo brez njega. Vprašanja starejših so hkrati vprašanja mladih, odraslih in srednje starih,« je še dodala.

Več: prof. dr. Ana Krajnc – Izobraževanje starejših spreminja podobo starosti

https://youtu.be/yj_HMLBcxyk



Trinajst študentk UTŽO Ljubljana je v letu 2021 vdihnilo življenje kar 328 punčkam

V letih doslej so zrasle punčke, osebno so zrasle tudi prostovoljke. Med njimi je Stanka Hainz, dolgoletna prostovoljka v UNICEF-ovem projektu Punčka iz cunj, ki je nedavno praznovala svoj 100. rojstni dan. Namenili smo ji čestitke za izjemno uspešno sodelovanje v tem projektu, ki pomaga najranljivejšim otrokom sveta. Zahvalo vsem prostovoljkam izrekata prof. dr. Ana Krajnc, SUTŽO, in Tomaž Bergoč, izvršni direktor UNICEF-a. Punčke so odšle na prodajno pot v poslovalnice Pošte Slovenije in na UNICEF-ovo spletno ter Facebook stran. (Vir: Urška Telban)



Rade Mikačič: Avtoportret, olje na lesu, 1949

Monografiji o Mari Kralj se je zdaj pridružila še raziskava o slikarju Radu Mikačiču Ljubljana, september–december 2021

Rade Mikačič: slikarstvo, med, testenine in čokolada je naslov raziskovalnega projekta o ljubiteljskem slikarju Radetu Mikačiču, ki se je v začetku prejšnjega stoletja preselil iz Splita v Slovenijo. Raziskovanja njegovega življenja in ustvarjanja so se lotili člani študijskega krožka *Spoznajmo svoje mesto in domovino* na Univerzi za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani pod vodstvom mentorice mag. Olge Paulič. Kustos razstave *Obujanje* v Zgodovinskem atriju

Mestne hiše Ljubljana je bil Aleksander Bassin, po razstavi pa so izmenoma vodile tudi članice študijskega krožka v slovenskem ali angleškem jeziku. Preden se je skupina lotila raziskovanja za monografijo, se je podala po sledih Radeta Mikačiča, raziskala je družinske vire o starih dalmatinskih in primorskih jedeh ter zbrala stare recepte zanje (denimo za splitsko torto babe Paškve, medeni šmarn tete Fani in še mnoge druge). Razstavo je pospremila kulinarčna delavnica v sodelovanju z BIC Ljubljana, pa tudi monografija *Rade Mikačič in njegov slikarski opus*, ki so jo člani študijskega krožka opremili s predstavitvami vseh ohranjenih slik Radeta Mikačiča. Več: <http://www.utzo.si/obujanje/>



Starejši v središču mesta in pozornosti. Foto: Janez Marolt

Mesto 65+. Starejšim prijazno je mesto, ki spreminja in daje Ljubljana, 15. oktober–9. november 2021

Začelo se je pred desetimi leti z odmevnim projektom *Z menoj po mojem mestu*. Študenti študijskega krožka *Trgi, ulice in stavbe okoli nas* so arhitekturno in urbanistično razmišljujoči, kar jim pomaga pri odkrivanju urbanih vprašanj in raziskovanju. Nazadnje so študenti svoje delo usmerili še v evropski projekt *Erasmus+ Sanjska soseska* (angl. Dreamlike Neighbourhood). Ob prenovi Poljanske ceste so se odpirala vprašanja: kako lahko arhitektura pomaga pri staranju doma ali nasprotno, kako lahko krepi »urbano kompetenco« starejših? Kaj je kakovostno okolje za starejše? Starejšim prijazno je mesto, kjer se nekaj dogaja. Starejšim prijazno mesto misli na jutri. Dosežki? Pred-razstava *Vizije so 16* je bila na prostem, na Kongresnem trgu v Ljubljani, osrednja razstava pa v Galeriji Kresija. Nastal je tudi film *Mesto 65+*. Mentorica arh. Meta Kutin je povezala Društvo arhitektov Ljubljane s Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje. V obojestransko dobro, nedvomno. Več: https://youtu.be/Q3CAWF8c_mQ

Dosežki študijskih skupin

Na domači spletni strani SUTŽO je zdaj nova podstran *Dosežki študijskih skupin*. Obiščite jo in si oglejte, kaj so rezultati raziskovanja in ustvarjanja študentov UTŽO: <http://www.utzo.si/dosezki-studijskih-skupin/>



Starejše/stare ženske naj bodo ponosne nase, na svojo starost in spol, trdimo na SUTŽO in v evropskem projektu TAG

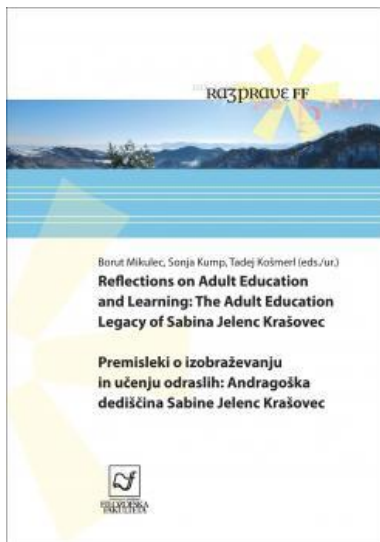
Pravkar je na spletu izšel priročnik (TAG) *O starosti, o socialno - kulturnem spolu* v angleškem, slovenskem, portugalskem, italijanskem, španskem in francoskem jeziku. V priročniku obravnavamo zgodbe pozabljenih žensk (Zora Janžekovič in Angela Vode predstavljata Slovenijo), koncepte, kot so socialno - kulturni spol, enakost oziroma neenakost žensk in moških, spolno nevtralni jezik, programiranje izobraževanja za skupine starejših žensk ob upoštevanju specifičnih izkušenj s socialno - kulturnim spolom, ki jih velja upoštevati pri postopkih vsebinskega programiranja izobraževalnih programov za starejše ženske. Na SUTŽO si želimo, da bi naši starejši študenti in študentke spoznali resnično drugačnost (ne le primerjavo z mladimi) in vrednost poznejših let, da starejše študentke prepoznajo slabšalne stereotipe o starejših/starih ženskah in se jim uprejo. Pa še to: verjamemo, da se imamo pravico odreči evfemizmov, kot so starejši, seniorji itd. S ponosom trdimo, da smo stari. Priročnik sta vsebinsko zasnovali in uredili Urška Majaron in Dušana Findeisen.



Vir: My Modern Met.com

Izobraževati se je potrebno s svinčnikom v roki. Hospitacije študentk s Filozofske fakultete na UTŽO Ljubljana

Študentke andragogike pri predmetu *Izobraževanje starejših* na Filozofski fakulteti v Ljubljani so pod mentorstvom asistentke *Tanje Šulak* analizirale izobraževalna srečanja v študijskih krožkih na UTŽO Ljubljana pri mentorjih *dr. Tomažu Rijavcu* (Človek in okolje) in demografu *dr. Damirju Josipoviču* (Ljubljana, moje mesto in svet okoli nas). Slednji je načel vprašanje epidemije in kritične distance do tega pojava. »Visoke številke okuženih je potrebno relativizirati, da služijo svojemu namenu.« Študentke so z opazovanjem obeh študijskih krožkov potrdile validnost motivacijskih in drugih teorij, ki jih spoznavajo na fakulteti; neformalno izobraževanje je treba povezati s tekočimi zanimanji, skrbmi, hotenji, potrebami, izkušnjami, željami članov študijske skupine. Teme, bolj oddaljene v času, starejše manj motivirajo za udeležbo v diskusiji kljub mentorjevim odprtim vprašanjem. Še več, starejši se učijo zato, ker so vedoželjni. Študentke je presenetila interdisciplinarnost študijskega krožka *Človek in okolje* (mentor, ki odpira kompleksna vprašanja in jih interdisciplinarno osvetljuje). Podobni študijski krožki bi lahko nastali tudi v okoljih, kjer univerza za tretje življenjsko obdobje ni navzoča, so še zapisale študentke.



Monografija v spomin profesorici dr. Sabini Jelenc Krašovec Ljubljana, 12. december 2021

Monografija *Premisleki o izobraževanju in učenju odraslih: Andragoška dediščina Sabine Jelenc Krašovec* je nastala na pobudo andragoške skupnosti v Sloveniji ob veliko prezgodnjem slovesu kolegice dr. Sabine Jelenc Krašovec, izredne profesorice na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki se je od nas poslovila po hudi bolezni konec leta 2020. Monografija je izšla pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete v Ljubljani. Domači avtorji so vzpostavili dialog s Sabino in njenim delom skozi predstavitev lastnega raziskovanja. Urednica prof. dr. Nives Ličen in dr. Dušana Findeisen sta prispevali poglavje »Zakaj ne skupaj: medgeneracijsko izobraževanje in učenje« (tudi evolucija medgeneracijskega izobraževanja na SUTŽO). Več: <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/book/326>

Razvejanim časom razvejane oblike izobraževanja starejših. Starejši alumni naj bi pomagali razvijati tudi občansko znanost

Spričo dolgožive družbe in gibanja *Starejšim prijazna univerza* nastajajo nove oblike izobraževanja starejših. Na Filozofski fakulteti mariborske univerze deluje Zrela univerza, na ljubljanski univerzi pa Modra fakulteta, ki je skupnost starejših alumnov. Poleg vključevanja nekdanjih diplomantov pa se razvija tudi povezovanje starejših zaposlenih na univerzi, ki se povezujejo v skupnost, imenovano *Srebrna katedra*. Srebrna katedra na Pravni fakulteti v Ljubljani, denimo, ponuja do pet srečanj alumnov letno v obliki predavanj in okroglih miz.



S projektne poti. Bili smo v Padovi

V Padovi smo v projektu TAG, *Blizu starosti, blizu socialno - kulturnemu spolu*, dali končno vsebinsko in grafično podobo priročniku za izobraževanje starejših (žensk). S projektom skušamo doseči, da bi mentorji v izobraževalne programe za starejše odrasle vnesli znanje in

vedenje o vrednotah, zanimanjih, hotenjih starejših žensk. Pogovarjali smo se tudi o vsebini prihodnjih skupnih projektov. (Vir: Urška Majaron)



S projektne poti. Bili smo v Sofiji

Vsebina projekta TIMELESS je posvečena starejšim obeh spolov. Njihovim mentorjem bodo na SUTŽO posredovali *kulturno teorijo ledene gore*, ki opozarja, da je kultura starejših v plasteh, da velja starejše študente spoznavati dolgo in se odzivati na njihove kulturne, psihosocialne in druge potrebe. V projektu razpravljajo tudi o konceptu nesnovne kulturne dediščine. Študenti angleškega jezika bodo prepoznavali svojo kulturno dediščino, tisto, ki ji pripisujejo socialno vrednost (kraji, procesi, navade, običaji itd.). Iz tega bodo nastale lekcije angleškega jezika. Še **nekaj kulturnih vtisov iz Sofije**: predsedniški kandidat brez programa, ki se brez znanstvenih podatkov predstavlja kot tisti, ki bo ljudem pomagal odvreči maske. Požar nasproti našega hotela, s katerim je novi lastnik objekta neoklasične arhitekture poskušal, da bi se stavba samogibno zrušila. Čutiti je, da je država, tako kot nekatere druge, zares prešla v neoliberalne roke, da se je oblast združila s kapitalom. Po zadnjih novicah je na volitvah zmagala protikorupcijska stranka! Sicer pa, Bolgarija je lepa in zmeraj vredna obiska. (Vir: Alenka Gabriela Ščuka)



Bili smo v Palermu, končno v živo

Pozabiti Palermo je roman Edmonde Charles-Roux, ki je okrog leta 1970 prejel vidno francosko književno nagrado. Od takrat je Palermo čudežno ime v naših ušesih, pravijo nekateri; mesto z značilno sredozemsko kulturo, v kateri je čutiti številne vplive, tudi vplive mavrske arhitekture, pa vplive tega, da je bila Sicilija kraljevina. V tem mestu smo spoznali mlajše, zavzete kolege v **projektu Funmilies**, v projektu, kjer raziskujemo in gradimo možnosti medgeneracijskega športa. Naša raziskava je pokazala, da so najbolj priljubljeni športi za stare in mlade športi, kjer ni treba napeti vseh moči (angl. low resistance sports), vztrajnostni športi, kot so športi z žogo, pa niso primerni. Z raziskavo smo preverjali odnos

do športa; medgeneracijski šport mora biti prijeten, ne tekmovalen. Pogosto se povezuje z lokalnim okoljem in lokalnim razvojem, tradicionalnimi kulturnimi dogodki ali zdravstvenim stanjem (društva bolnikov). **Spoznanja o kulturi?** Pozabili smo že na prijateljsko ozračje socialnih zadrug, kjer vam za kosilo postrežejo afganistanske, italijanske, kurdske jedi, kjer se vsi med seboj poznajo, saj vsi delajo in živijo skupaj (v Palermu, ohranjenem historičnem centru mesta). (Vir: Urška Majaron)

Prebrali smo, prevedli smo, odkrili smo

Klinc pa takšna upokojitev (fr. Putain de retraite) je ironično duhovito delo. Govori o marsičem, med drugim o jeziku sodobne tehnologije. »Ker smo starejši od povprečja sodržavljanov, imamo upokojeni težavo s sporazumevanjem. [...] Zgubljam se med neologizmi novih tehnologij [...] zgubljam se zaradi želje mladih, da si ustvarijo svoje izraze, ki jih ločuje od starejših [...] zgubljam se zaradi imperializma angleščine in uničevanja lastnega jezika in kulture. [...] Poskušam slediti razvoju novih tehnologij. Da bi razumel, kaj mi poskuša povedati zaslon, moram napeto premišljevati. Kaj pomeni konfigurirati, kaj skajpati, zoomati, kaj socialno omrežje, kaj tvitati, kaj je spam, kaj piškotek, kaj 5G? Jaz, ki sem ostal pri malem g (gravitacija), jaz se bom pred smrtjo moral še marsičesa naučiti. Besen sem: čim se pripelje nova tehnologija, se z njo pripeljejo novi izrazi [...] se ustvari jezik za privilegirane ... [...]» (Antoine-Pierre Mariano: Putain de retraite. Paris: Equateurs)



Ana Penyas je leta 2018 dobila Nacionalno špansko nagrado za strip

Pomembno je, da je nagrado dobila za zgodbe o ženskah, še več, starih ženskah. Ta grafični roman je posvečen vsem ženskam, ki so vse svoje življenje posvetile drugim, ki so jih zmeraj doživljali kot soprogo nekoga, kot mater, kot babico, roman pa jih prikazuje kot močna bitja ... Delo je izšlo pri založbi VBZ in v hrvaškem jeziku.

Elisabeth de Fontenay: Identiteta človeštva

87 let ji je, če je to sploh pomembno vedeti. Morda le, ker svoja filozofska razmišljanja posveča tudi nekaterim vprašanjem njene življenjske dobe. Pravi, da si želi »doseči konec bivanja«, a se smrti boji. Ni več v starosti, ko se umira, marveč »v starosti, ko bi že morala biti mrtva, a življenje je lepo, čudežno,« trdi Elisabeth de Fontenay, ki je doživela vzpon nacistične Nemčije in deportacijo judovskih sorodnikov, zato se je kot filozofinja pričela ukvarjati z neodkritim vprašanjem o tem, kaj občutijo živali. Judje so bili v taboriščih obravnavani, kot da so živali, kot da so manj kot nič. Mnogi niso razumeli nemščine, razumeli so le neskončno grobost in sovraštvo v bevskanju paznikov v taborišču. Kaj ljudi loči od živali? Jezik! Vir: Elisabeth de Fontenay (2021) L'identité humaine. Paris: Bouquins

Napovedujemo, vabimo

Bi se želeli priključiti programu GGA (ang. Go Get Award), *Pojdi, dosezi in sezi po nagradi*? Bi nam dovolili, da z vami posnamemo zelo kratek video o učenju in napišemo zgodbo o vašem prostovoljstvu?

V januarju pričenjamo s testiranjem novega učbenika za ustvarjanje skupin starejših v soseskah (Dreamlike Neighbourhood ali Sanjska soseska).

Izobražujete odrasle? Vas zanimajo vprašanja starejših žensk v izobraževanju starejših in naš novi učbenik na to temo?

Oglasite se nam: 01 433 20 90 ali na elektronski naslov: info@univerzatri.si